

SALMAN
RUŽDI
MAVROV POSLEDNJI UZDAH

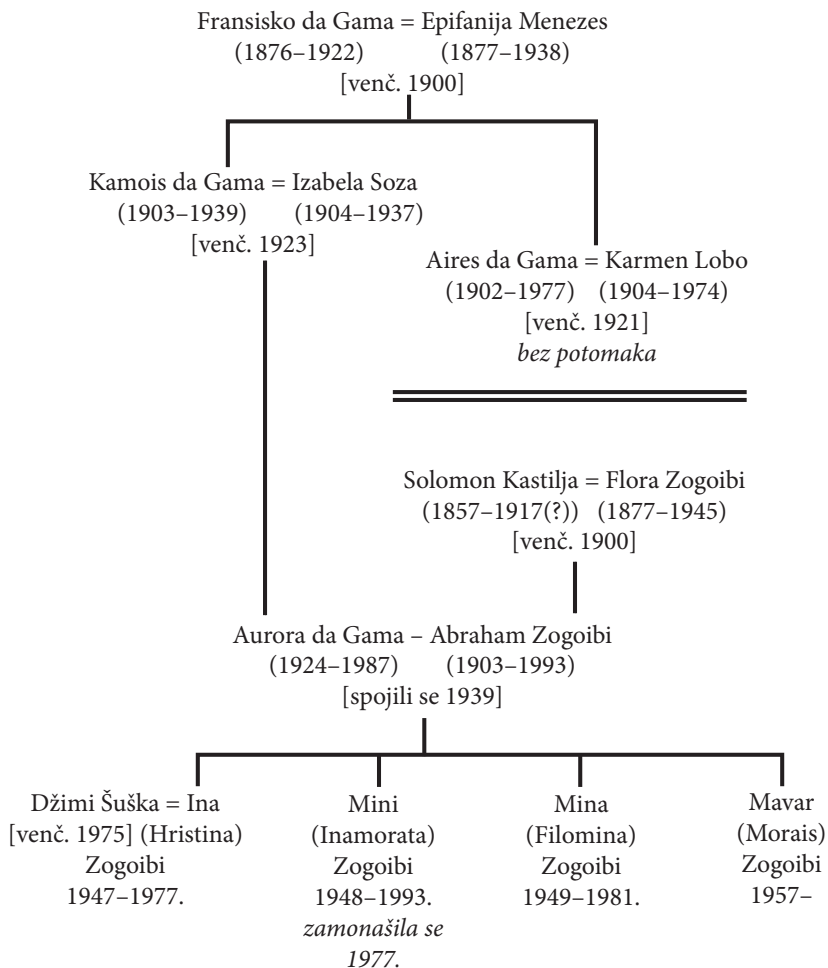
Prevela Zvezdana Šelmić

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2014.

Za E. Dž. V.

Porodično stablo porodice Da Gama Zogoibi

SADRŽAJ

I	Kuća razdora.	9
II	Malabarska masala.	115
III	Bombaj central.	261
IV	Mavrov poslednji uzdah	347

I

KUĆA RAZDORA

1

Izgubio sam račun o danima otkako sam umakao užasima sulude tvrđave Vaska Mirande u Benenheliju, selu u Andaluziji; pobegao sam od smrti pod plaštom tame i ostavio poruku prikucanu na vrata. Od tada, duž mog gladnog i vrelog putovanja ređali su se svežnjevi naškrabanih listova, udarci čekića, oštri uskllici eksera od dva palca. Davno još, dok sam bio mlad i naivan, moja draga mi je zaljubljeno rekla: „O, ti Mavre, čudni crni stvore, uvek si tako pun teza a nigde nijednih crkvenih vrata da ih na njih prikucaš.“ (Ona, po sopstvenim rečima pobožna Indijka nehrišćanka, šegačila se s Luterovim protestom u Vitenbergu, zadirkujući svog dragog, izrazito bezbožnog Indijca hrišćanskog porekla; kako se samo priče šire, u čijim sve ustima ne završe!) Nažalost, moja majka je to čula i uskočila, brzo poput zmijskog ujeda: „Misliš, prepun izmeta.“ Da, majko, tvoja je i ovog puta bila poslednja; kao, uostalom, i u svemu.

Amerika i Moskva – tako je jednom neko nazvao moju majku Auroru i moju voljenu Umu, prišivši im nadimke po dve velesile; ljudi su govorili kako njih dve liče jedna na drugu, ali ja to nikad nisam primetio, uopšte. Sada su obe mrtve, stradale nasilnom smrću, a ja sam u dalekoj zemlji, sa smrću za petama i njihovom pričom u ruci, pričom koju razapinjem po kapijama, tarabama, maslinovim stablima, šireći je po ovom predelu svog poslednjeg putovanja, priču koja ukazuje na mene. Bežeći, pretvorio sam svet u sopstvenu gusarsku mapu, s ucrtanim oznakama, prošaranu krstićima koji vode do zakopanog blaga mene lično. Kad potera krene mojim tragom, naći će me kako čekam, ne žaleći se, zadihan, spreman. *Evo me, stao sam. Nisam mogao drugačije.*

(Bolje reći, seo sam. U ovoj mračnoj šumi – to jest na ovoj gori maslinovoj, u ovom moru drveća, pod pogledom upitno naherenih kamenih krstova na malom zapušenom groblju, malo niže putem što vodi od benzinske pumpe „Poslednji uzdah“, bez koristi ili potrebe za Vergilijem, takoreći, na sredini životnoga puta, koji se, iz komplikovanih razloga, pretvorio u kraj puta, prosto sam se skljojao, potpuno izmožden.)

I, da, drage dame, svašta je tu zakucano. Na primer, zastava za jarbol. Posle ne preterano dugog (mada gizdavo živopisnog) života, evo, upravo mi ponestaju teze. Život je, ionako, sam po sebi dovoljno težak.

Kad počnete da posustajete, kad zamah koji vas goni napred maltene oslabi, vreme je za ispovest. Nazovimo je oporukom ili poslednjom (kako bilo) voljom – Životni salon izdisaja. Otuda i ovo stajanje-sedenje s mojim životnim tezama zakucanim po čitavom predelu i ključevima crvene tvrđave u džepu, ovi trenuci iščekivanja pred konačnu predaju.

Zato je sada i prikladno da se peva o završecima; o onom što nekad beše, i više ga biti neće, i šta je od svega toga bilo dobro, a šta loše. Poslednji uzdah za jednim izgubljenim svetom, suza nad njegovim nestankom. Ali i poslednji poklič, onaj poslednji skandalozni čvor u pređi zamršene povesti (moraćemo se zadovoljiti rečima usled nepostojanja video-uređaja) i niz gromoglasnih arija za bdenje. Priča jednog Mavra, s pevanjem i pucanjem. Može? Uostalom, ko vas pita. Za početak, dodajte malo bibera.

Kako, molim?

I samo drveće progovara od iznenađenja. (Zar vi niste nikada, u samoći i očaju, govorili zidovima, ili glupom psu, ili uprazno?)

Ponoviću: bibera, molim; jer da nije bilo bibernih zrna, ni ono što se sada okončava na Istoku i Zapadu možda nikada ne bi otpočelo. Biber je poveo visoke lađe Vaska da Game preko okeana, od Belemske kule u Lisabonu, sve do Malabarske obale; najpre u Kalikut, a potom, zbog luke nalik na lagunu, u Kočin. Englezi i Francuzi doplovili su ubrzo za Portugalcem, tako da tokom perioda poznatog kao otkrivanje Indije – ali kako smo mogli da budemo otkriveni kada se nismo ni sakrivali? – nismo bili „toliko dodatak kontinentu koliko dodatak jelima“, kako se lepo izrazila moja uvažena majka. „Od samog početka bilo je sasvim jasno šta to hoće svet od proklete Majke Indije“, govorila je. „Došli ljudi po ljuti začim, kao i svi muškarci kojima se prohte da umoči.“

Mavrov poslednji uzdah

* * *

Ovo je moja priča o propasti jednog polutana plemenitog roda: mene, Moraisa Zogoibija zvanog Mavar, tokom bezmalo čitavog života jedinog muškog nasljednika ogromnog bogatstva stečenog trgovinom začinima i krupnim poslovima dinastije Da Gama Zogoibi iz Kočina, i o tome kako me je iz onog što sam imao puno pravo da smatram svojim normalnim životom isključila moja majka Aurora, rođena Da Gama, najčuvanija među našim savremenim umetnicima, žena velike lepote i najoštrijeg jezika u svojoj generaciji, koja bi zabiberila svakom ko joj se nađe na nišanu. Nije imala milosti ni prema rođenoj deci. „Nama, mačkama iz doba bitnika, s brojanicama i raspećem, teče ljuta paprika u venama“, umela je da kaže. „Nema nikakvih povlastica za rođenu krv i meso! Dragi moji, mi tamanimo meso, a krv je piće našeg života.“

„Biti potomak naše demonske Aurore“, rekao mi je, dok sam još bio mali, goanski slikar V. (tj. Vasko) Miranda, „to ti je kao da si savremeni Lucifer. Znaš ono: sin proklete zore.“ Moja porodica se tada već preselila u Bombaj i to se u raju legendarnog salona Aurore Zogoibi moglo shvatiti kao kompliment; ali ja ću te reći pamtiti kao proročanstvo, jer doći će dan kada ću zaista biti prognan iz tog veličanstvenog vrta i bačen pravo u pandemonijum. (I tako prognan iz prirodnog, jesam li imao drugog izbora sem da se priklonim suprotnosti? Što će reći, nenaturalizmu, jedinom pravom izmu ovog naopakog doba ispraznog govora. Proteran iz sigurnosti, kako da ne pokušaš da od tame načiniš svetlost? Baš tako. Morais Zogoibi, izbačen iz svoje storiije, hitao je u istoriju.)

I sve to zbog bočice bibera!

Ne samo bibera nego i kardamoma, indijskog oraha, cimeta, đumbira, pistaća, karanfilića; a pored začina i oraha, bilo je tu i zrnevlje kafe i moćni list čaja lično. Ali ostaje činjenica da je, po Aurorinim rečima, „biber prvi i jedini – da, da, jedini! Jer zašto bismo rekli najvažniji? Zašto biti četvrti, kad možeš stići prvi?“ Ono što važi za istoriju uopšte važilo je i za bogatstvo naše porodice – biber, to toliko traženo malabarsko crno zlato, bio je najtraženija roba moje jezivo bogate familije, najimućnijih trgovaca začinima, orašastim plodovima, zrnevljem i čajem u Kočinu, koji su bez ikakvog dokaza, osim vekovne tradicije, tvrdili da nekom vanbračnom linijom vode poreklo od Vaska da Game glavom i bradom...

Nema više tajni. Sve sam ih otkucao.

Kad joj je bilo trinaest godina, moja majka Aurora da Gama počela je da pati od nastupa nesanice, koji su je neko vreme redovno mučili, pa bi bosa lunjala po velelepnoj miomirisnoj kući očevih roditelja na ostrvu Kabral i na tim noćnim odisejama obavezno bi pootvarala sve prozore – najpre unutrašnja krila, čija je gusta mrežica štitila kuću od mušica, komaraca i zonzara, zatim same prozore s vitražnim oknima i na kraju spoljašnje rebraste žaluzine. Zato je Epifaniju, šezdesetogodišnju glavu porodice, čija je mreža protiv komaraca tokom godina stekla mnoštvo sitnih ali značajnih rupa, koje nije primećivala zbog svoje kratkovidosti ili škrtosti – svakog jutra budio svrab od ujeda po koščatim pomodrelim podlacticama, pa bi potom prodorno kriknula opazivši muve kako zuje oko tacne s jutarnjim čajem i slatkim biskvitima, koju je sluškinja Tereza spustila kraj nje (i odmah žurno zbrisala). Epifanija se, bez ikakve vajde, mahnito češala i mahala za muvama, ritajući se po svom ovalnom krevetu od tikovine u obliku čamca, prolivši često čaj po čipkastoј pamučnoj posteljini, ili po beloj muslimskoj spavaćici s visokim nabranim okovratnikom koji je skrivao njen nekad labuđi a sada smežurani vrat. Dok je muhotepalom u desnoj ruci mlatila i lupala, a dugim noćtima leve ruke grebala po leđima u potrazi za novim ujedima neuhvatljivih komaraca, Epifaniji da Gami skliznula bi s glave noćna kapa i otkrila bičeve zamršene bele kose, kroz koju se, tu i tamo (avaj!), ukazivala pegava lobanja. Kad bi mala Aurora, prisluškujući kraj vrata, procenila da se zvuci besa mrske babe (kletve, tresak porcelana, šljepanje beskorisnog muhotepala, prkosno zujanje insekata) bliže vrhuncu jarosti, namestila bi najsladi osmeh i dolepršala do poglavarke kuće uz razdragan jutarnji pozdrav, svesna da će ionako raspomamljenoj

pramajci svih kočinskih Da Gama prekipeti kad ugleda mladog svedoka svoje staračke nemoći. S kosom u haosu, klečeći na ispolivanim čaršavima, podignutog muhotepala što landara poput slomljenog pruta, tražeći oduška svom gnevu, Epifanija bi dreknula kao furija, rakšasa ili banši na nezvanu Auroru, što bi devojčicu proželo potajnim slatkim ushićenjem.

„Auh, dete, prepade me načisto, jednog dana ćeš mi doći glave.“

I tako je Aurora da Gama došla na pomisao da ubije rođenu babu upravo zahvaljujući svojoj budućoj žrtvi. Posle toga je počela da kuje planove, ali su njene sve bujnije jezive fantazije o otrovima i rubovima litica, jedna po jedna, padale u vodu zbog praktičnih prepreka, pošto je bilo teško nabaviti kobru i ubaciti je Epifaniji u postelju, a matora veštica ni za živu glavu ne bi pristala da zakorači po bilo kakvom tlu koje se, po njenim rečima, „naginje uzbrdo ili nizbrdo“. Aurora je znala kako da se domogne oštrog kuhinjskog noža, a bila je i sigurna da je već dovoljno snažna da Epifaniju pridavi i tako je rastavi od života, ali ipak je odbacila i te planove, jer nije želela da bude otkrivena, a suviše očigledan napad mogao bi je izložiti nimalo prijatnom propitivanju. Pošto nikako nije uspevala da pronađe savršen zločin, Aurora je i dalje glumila savršenu unuku; ali u sebi je maštala, mada nije shvatala kako ta maštanja imaju priličnu primesu Epifanijine svireposti.

„Strpljenje je majka mudrosti“, govorila je sebi. „Ko čeka, taj dočeka.“

U međuvremenu je i dalje otvarala prozore tokom vlažnih noći, a ponekad bi izbacila kroz njih neki sitan i vredan ukras, izrezbarene drvene figure sa surlom, koje su plutale u vodi lagune što zapljuskuje zidove ostrvske palate, ili izvanredno izrezbarene predmete od slonovače koji su, prirodno, tonuli u zaborav. Nekoliko dana porodica je bila u čudu, pokušavajući da shvati razlog tome. Sinovi Epifanije da Game, Aurorin stric Aires (čije se ime na portugalskom izgovara nalik na *Ajriš* – kao Irac na engleskom) i otac Kamois (na portugalskom ispadne kroz nos *Kamoinš*) po buđenju bi ustanovili da su im nestašni noćni povetarci oduvali safari-košulje iz ormana i poslovna dokumenta iz kutija. Lakoprsta promaja razvezivala je vrhove džakova sa uzorcima, jutane vreće pune sitnog i krupnog kardamoma, listića karija i indijskih oraha, koji su vazda dreždali duž senovitih hodnika poslovnog krila zgrade, pa bi se semenke piskavice i pistaći sumanuto tumbali po izlizanom prastarom podu od krečnjaka, ćumura, belanaca i ko zna čega sve, a miris začina u vazduhu mučio je pramajku koja je, kako su godine proticale, postajala sve više alergična na izvore blagostanja svoje porodice.

A pošto su muve uz zujanje već uletale kroz šuplje mreže, a nestašni naleti vetra nadirali kroz raskriljene prozore, otvorene žaluzine propuštale su unutra sve ostalo: prašinu i vrevu brodova iz Kočinske luke, sirene tetretnjaka i soptanje remorkera, ribarske masne viceve i damare meduzinih žaoka, kao nož oštru sunčevu svetlost, vrelinu koja je u stanju da uguši poput mokrih krpa zategnutih preko lica, dozivanje plovećih piljara, tugu jevrejskih neženja što lebdi preko vode iz Matančeriya, napasti od krijumčara smaragda, spletkarenja poslovnih suparnika, sve veću nervozu britanske kolonije u Fort Kočinu, uzvike kojima radnici i najamnici na plantažama Začinskih gora zahtevaju da budu isplaćeni, priče o komunističkim nemirima i političkim potezima kongres-vala, imena Gandi i Nehru, glasine o pomorima glađu na istoku i štrajkovima glađu na severu, pesme i dobovanje uličnih pripovedača i potmulu zvuk kotrljanja (dok se razbijaju o trošan mol ostrva Kabral) nadirućih talasa istorije. „Isuse Hriste, ovo je zemlja preplavljena nižom klasom!“, proklinjao je za doručkom strika Aires u svom najboljem izdanju, sa sve gamašnama i šeširom. „Svet tamo napolju kao da nije dovoljno prljav i smrdljiv, a? Koja li ga to onda jeziva gnusoba, koji drznik, đavo ga odneo, opet pušta unutra? Je li ovo pristojna kuća, svega mi, ili neka kenjara, da prostite, tamo na bazaru?“

Tog jutra Aurori je bilo jasno da je preterala, jer ju je njen voljeni otac Kamois, čovečuljak mršav kao pritka, s kozjom bradicom, u drečavoj safari košulji, već za glavu niži od svoje štrkljaste kćeri, odveo na mol, i pocupkujući, samouvereno ponesen provalom osećanja i uzbuđenja, tako da je naspram neverovatne lepote i užurbanosti lagune njegov obris izgledao kao neki lik iz mašte, poput vilenjaka što pleše na šumskom proplanku, ili dobroćudnog duha iz lampe, poverio joj zaverenički, u pola glasa, svoje neverovatno otkriće koje mu razdire srce. Nazvan po pesniku i obdaren sanjarskom prirodom (ali ne i pesničkim darom), Kamois je bojažljivo nagovestio da se, po svoj prilici, radi o utvarama.

„Po mom uverenju“, rekao je zanemeloj kćeri, „to nam se vratila tvoja draga mama. Ti znaš koliko je volela svež povetarac, kako se borila za vazduh s tvojom babom; a sada se prozori, kao čarolijom, otvaraju sami od sebe. Kćeri moja, pogledaj samo koje stvari nestaju! samo ono što je oduvek mrzela, zar ne vidiš? Airesovi bogoslonovi, tako ih je zvala. A nestala je baš stričeva mala zbirka Ganeša. A osim toga – slonovača.“

Epifanijine kljove. U ovoj kući dreždi previše slonova. Pokojna Bela da Gama nije imala dlake na jeziku. „Pa sam mislio, ako noćas ostanem

Mavrov poslednji uzdah

budan, možda ću moći da još jednom vidim njeno milo lice“, poverio joj se Kamois čežnjivo. „Šta ti misliš? Poruka je jasna kao dan. Što ne bi čekala sa mnom? Ti i ja smo u istoj koži; meni nedostaje žena, a tebi majka.“

Aurora je zbunjeno pocrvenela. „Ali ja ne verujem u bezvezne duhove!“, povikala je i utrčala unutra, ne mogavši da prizna istinu: da je ona utvara svoje pokojne majke, koja čini to što bi činila i ona, govori njenim pokojnim glasom; da kći svojim noćnim šetnjama održava majku u životu, odričući se sopstvenog tela i ustupajući ga pokojnici, koja u zagrljaju smrti smrt odbacuje, istrajavajući uporno, čak i iz groba, na postojanosti ljubavi – da se ona pretvorila u majčin novi osvit, telo za njen duh, dve lepoticice u jednoj.

(Mnog godina kasnije, svoj novi dom nazvaće Elefantom; i tako će, na kraju krajeva, prisustva slonovska, kao i avetinjska, nastaviti da igraju ulogu u našoj pripovesti.)

Bela je umrla nepuna dva meseca pre toga. Bela Đavolova Strela, kako ju je zvao Aurorin stric Aires (on je, doduše, prišivao ljudima kojekakva imena, bezobzirno namećući svetu svoj lični univerzum): Izabela Himena da Gama, baka koju nikada nisam upoznao. Između nje i Epifanije vodio se rat od prvog dana. Udovica od četrdeset pete godine, Epifanija se preko noći uživala u ulogu glave porodice: posadila bi se s punim krilom pistaća u jutarnju senku svog omiljenog dvorišta, hladeći se lepezom, i dok je zubima krckala ljsuske uz glasno i napadno ispoljavanje moći, zapevala bi visokim, neumoljivim glasom:

Sisa Šafto ode na moreeeee...
Srebrne boce na kolenu mu goreeeee...

Krc! krc! – pucketale su joj ljsuske pod zubima.

Vratiće se da me sahrani...
*Bobi Šafto žgoljavi...**

* Engleska narodna pesma o Robertu Šaftu, koja glasi: *Bobby Shafto's gone to sea, / Silver buckles at his knee; / He'll come back and marry me, / Bonny Bobby Shafto!* – u prepevu Igora Stanojevića: *Bobi Šafto ide na more / Srebrne kopče na kolenu mu gore, / Vratiće se da me oženi, / Bobi Šafto veseli...* (Prim. kor.)

Tokom čitavog svog veka, jedino Bela nije strepela od nje. „Pa kakva je to pesma“, rekla je veselo devetnaestogodišnja Izabela svojoj svekrvi dan nakon što je ušla u kuću kao nepoželjna, ali uz gundanje prihvaćena nevesta. „Nije *Sisa*, nisu *boce*, nije *sahrani* i nije *žgolvavi*. Tako slatko pevate tu ljubavnu pesmicu za svoje godine, ali s tim rečima ispada prava besmislica.“

„Kamoise“, odvrtila je skamenjena Epifanija, „prenesi svojoj snajki da začepi klopke. Nekakva joj gadost, kô bale, curi niz usta.“ Narednih dana uhvatila ju je prava pomama za mornarskim pesmicama protkanih ličnim porukama: *Šta ćemo sad sa smežuranim krojačem?*^{*} To je izazivalo kod mlade snahe krajnje neumesno prigušeno veselje, na šta je Epifanija, sva mrgodna, promenila ploču: *Ribaj, ribaj, ribaj svoga lolu, niz reku ceo dan*, pevala je ne bi li ukazala Beli da se usredsredi na bračne dužnosti, da bi zatim prešla na niske udarce: *Moralno, moralno, moralno, moralno* – krrrc! – *kraljica nisi, znam*.^{**}

Ah, te legende o svadalačkim kočinskim Da Gamama! Pričam ih onako kako sam ih i sam čuo, ulepšane i nakićene mnogobrojnim ponavljanjima. Sve su to stari duhovi, daleke seni, i ja vam ovo pričam da bih raskrstio s njima; to je sve što mi je preostalo i zato ih sada oslobađam. Od Kočinskog pristaništa do Bombajske luke, od Malabarske obale do Malabarskog brda; povest o zajedništvu i razmiricama, o usponima i padovima, o našim megdanima. A onda zbogom, Mantačeri, zbogom ostaj, Priobalni pute... obrni-okreni, kada je moja majka Aurora stigla u to domaćinstvo koje je vapilo za decom, i izrasla u visoku i buntovnu trinaestogodišnju devojčicu, staze su već bile jasno zacrtane.

„Suviše se izdužila za devojčicu“, glasio je Epifanijin namršteni sud o unuci kad je Aurora zakoračila u prve godine mladosti. „Iza napasti u oku krije se đavo u srcu. A i sramota joj viri spreda, da je svi vide. Previše štrči spreda.“ Na to je Bela ljutito uzvraćala: „A kakvo vam je to sjajno dete podario dragi Aires? Ovo je barem stvarna Da Gama, živa i zdrava, i ništa joj ne smetaju veliki šaftoi. A kod bata Airesa i seka Sahare ni traga ni glasa od potomstva; nema ni sifona, a kamoli bebirona.“ Airesova žena

* Pesma *Drunken sailor* (*Pijani mornar*) i stih: *What shall we do with the drunken sailor* (*Šta ćemo sad s pijanim mornarom*). (Prim. kor.)

** Pesma *Row, Row, Row Your Boat*, strofa *Row, row, row your boat / Gently down the stream. / Merrily, merrily, merrily, merrily / Life is but a dream*, u prepevu Igora Stanojevića: *Veslaj, veslaj, veslaj sad / Niz reku ceo dan / Veselo, veselo, veselo, veselo / Život je samo san*. (Prim. kor.)

zvala se Karmen, ali ju je Bela, po ugledu na deverovu strast davanja nadimak, prozvala po pustinji, „jer je jalova i ravna kô pesak, a u celoj toj pustolini nigde oaze da se napiješ“.

Aires da Gama, koji se trudio da briljantinom zauzda svoju gustu, talasastu belu kosu (preuranjene sede odavno su postale porodično obeležje; moja majka Aurora bila je snežnobela već u dvadesetoj, i kakav su samo bajkoviti sjaj, kakvu su ledenu težinu njenoj lepoti dodavali ti meki glečeri što su joj se u kaskadama slivali s glave!) – kakav je samo pozer bio taj moj deda-stric! Kakav smešan lik sa malih crnobelih fotografija 5 puta 5 cm koje nosim u sećanju, s monoklom, uštirkanom kragnom i trodelnim odelom od najfinijeg gabardena. U jednoj ruci štap s rukohvatom od slonovače (*a u štapu mač*, šapuće mi na uvo porodična istorija), u drugoj dugačka muštikla; a imao je naviku, žalim što pominjem, da nosi gamašne. Dodajte tome visok stas i usukane brčice – i eto oličenja lupeža iz komične opere; ali Aires je na svet došao u džepnom izdanju, baš kao i njegov brat, a uvek je bio glatko obrijan i pomalo sjajan u licu, tako da je njegov pritvorni izgled truta bio možda više za žaljenje nego za srdžbu.

Tu, na drugoj strani foto-albuma uspomena, takođe počiva i zgurena i čkiljava baba-strina Sahara, žena bez oaza, koja žvaće betelov orah svojim zaista tako kamilastim vilicama i koja stvarno izgleda kao da ima grbu. Karmen da Gama bila je Airesova sestra od tetke, siročić Epifanijine sestre Blimunde i trećerazrednog štampara Loba. Oba njena roditelja pokosila je epidemija malarije, a izgledi da će se Karmen udati bili su manji od nule, duboko zamrznuti sve dok Aires nije prenerazio svoju majku tražeći pristanak da ugovori brak s njom. Epifanija je, obuzeta nedoumicom, propatila sedam besanih noći, nesposobna da se opredeli između svog sna da Airesu pronađe ulov dostojan mamca, i sve beznadežnije potrebe da Karmen uvale nekome pre nego što bude prekasno. Naposljetku je dug prema pokojnoj sestri odneo prevagu nad priželjkivanom dobrom partijom za sina.

Karmen nikada nije bila mladolika, nikada nije imala poroda, sanjala je kako da na prevaru istisne Kamoisov ogranak porodice iz nasledstva, bilo časnim bilo nečasnim sredstvima, i nikada ni živoj duši nije pomenula da joj je prve bračne noći muž u sobu došao kasno, da nije ni pogledao svoju prestravlenu i usukanu mladu nevestu koja je ležala u postelji cepteći devičanski, da se svukao sa cepidlačkom sporošću, a onda, s jednakom preciznošću, skliznuo go-golcat (stasom neobično nalik njenom)

u venčanicu koju je njena sluškinja ostavila na krojačkoj lutki kao simbol njihovog sjedinjenja, pa šmugnuo iz sobe kroz spoljna vrata nužnika. Karmen je čula zvižduke koji su do njenih ušiju doprli sa vode pa je, pridigavši se umotana u čaršav, dok joj je teška spoznaja sopstvene budućnosti pritiskala pleća povijajući ih u zgrbljenost, spazila venčanicu kako se presijava na mesečini dok neki mladić zamasma vesla odnosi i nju i onoga u njoj, u potragu za onim što je, šta god da je, među takvim čudnim stvorovima važno za blaženstvo.

Uprkos njenom ćutanju, priča o Airesovoj maskaradnoj pustolovini, zbog koje je baba-strina Sahara ostala da čami među hladnim dinama svojih neokrvavljenih čaršava, doprla je i do mene. Ni najobičnije porodice ne mogu da sačuvaju tajne; a u našem klanu, koji je sve samo ne običan, najdublje skrovitosti mahom su završavale na uljanim slikama okačenim po zidovima galerija... a onda, opet, možda je čitavo to zamešateljstvo ipak izmišljeno, kao bajka koju je porodica smislila da bi šokirala – ali ne previše – i da bi lakše svarila – jer je ovako egzotičnije i *lepše* – činjenicu da je Aires homoseksualac? Doduše, istina je i da je Aurora da Gama u svojim zrelim godinama naslikala taj prizor – na njenom platnu muškarac u haljini, obasjan mesečinom, sedi, sav nacifran, spram obnaženog i znojem orošenog veslačevog torza – moglo bi se pokrenuti pitanje da li je, uz svu svoju boemsku utemeljenost, ovaj dvostruki portret tek fantazija koja se uvrežila, smeštena u ustaljene okvire neobuzdanosti; da li je priča, onako kako je ispričana i naslikana, zaogrnila Airesovu tajnu razuzdanost bleštavom odorom koja skriva kurac i dupe, krv i srčanost, odvažnu rešenost i strah kržljavog kicoša koji saleće mišićave družbenike među lučkim pacovima, ushićenjem natopljen užas plaćenih zagrljaja, sladostrasna milovanja lučkih nosača teških pesnica, po zabitim budžacima i jazbinama u kojima se pije palmino vino, ljubav nabreklih, mišićavih guzova mladih vozača bicikl-rikši i izgladnelih usta derana s bazara; da li je zanemarila osorno svadljivo prisustvo u stilu lude ljubavi njegove duge, ali nikako verne, veze sa saputnikom s kojim je isplovio te prve bračne noći, a koga je Aires prozvao „Princ Henri Navigator“... da li je oterala nedolično odevenu istinu s pozornice, a potom odvratila pogled?

Ne, dragi moji. Verodostojnost ove slike nećemo osporiti. Šta god da se kasnije dešavalo između ovo troje – neverovatna prisnost koja se pod stare dane razvila između Princa Henrija i Karmen da Gama biće zabeležena kad joj dođe vreme – a sve je otpočelo događajem sa zajedničkom venčanicom.